

Asimilační schopnost branců k vojenské službě.

(Dokončení.)

Obchodníci.

U obchodníků je přizpůsobovací pochod v opačném smyslu než u zemědělců. Přivykají lehko vojenské kázni, přesnosti a pořádku, ježto jsou vlivem svého povolání zvyklí kázni, přesným výkonům spojeným s hbitostí a jsou zvyklí jednat s neznámými lidmi. Časté střídání pobytu nečiní jim potíží — i jemu zvykli. Mají velké životní zkušenosti, rozhled a zájem o neznámé věci a proto se i ve vojenském životě orientují snadno, cítí se brzy doma a dovedou si pomoci v okolnostech nezvyklých. Prospívá jim i zvyk spolkovému životu v odborných a tělovýchovných organisacích. Snadno si dovedou nalézt přátele a to velmi přispívá k jejich spokojenosti.

Elán a duševní pružnost uplatňují již od počátku a snaží se získat výhodnější postavení, jako místa poddůstojníků, písařů a p., ochabují však, jestliže se jim to nepodaří tak, jak očekávali. Na místech, po kterých touží, osvědčují se velmi dobře — rozvíjejí plně své schopnosti i vlastnosti.

Tiže se však smířují s hmotným zaopatřením, které přináší vojenská služba. Všeobecně jsou zvyklí pohodlnějšímu ubytování, nákladnější stravě a mnozí těžce nesou malé peněžité příjmy, které jim nedovolují, aby udrželi navyklý životní standard.

Pohyb v přírodě je jim novinkou, baví je sice, ale práce na čerstvém vzduchu je brzy unavuje; sportovní založení jim dává vůli překonávat obtíže. Přes to se však s oblibou ucházejí o pohodlnější místa.

U jízdních zbraní těžko přivykají obsluze koní, mnozí z nich se bojí koní a tato bázeň se zhusta dá jen velmi těžko odstranit.

Svobodná povolání, veřejné služby a studenti.

Na snadné nebo obtížné přizpůsobení příslušníků této třídy působí několik vlivů: Stupeň školního vzdělání. Čím vyšší vzdělání (hlavně vysokoškolské), tím těžší schopnost přizpůsobovací; vysokoškolské vzdělání hluboce utkvívá i v intelektu jedincově, často však jej vychovává jednostranně, takže někteří branci s akademickým vzděláním přezírají vojenské věci, z nichž mnohé považují za zbytečné. Působí zde také to, že branci s vysokoškolským vzděláním přicházejí do vojenské služby

ve vyšším věku (24—28 let) a nesplynou pak úplně s ostatním mužstvem nižšího věku.

Výdělečná činnost před vojenskou službou. Branci, kteří byli před vojenskou službou výdělečně činní, chápou zpravidla i vojenskou službu vážněji. Zkusili již obtíže uhajování existence, která zvláště za dnešních nepříznivých poměrů nebyla často závidění hodná, mají větší životní rozhled a zkušenosti, jsou méně nároční a ochotněji se podrobují vojenské podřízenosti než ti, kteří právě vyšli ze škol. Platí to zvláště o nižších úřednických kategoriích.

Majetkové poměry a sociální postavení rodičů.

U této třídy branců hrají velkou úlohu majetkové poměry, z nichž vzešli. Skupina, které bohatství a vyšší společenské postavení rodičů umožnilo bezstarostný a pohodlný život, neobyčejně těžko se smíruje s vojenským životem, který ani zdaleka nedovede uspokojit jejich vysoké požadavky na životní úroveň. To platí zvláště o jedináčcích. Naopak branci-studenti, kteří vzešli z chudobných poměrů a z nižších sociálních tříd, zvláště pak ti, kteří studovali odloučeně od své rodiny nebo dojížděli do školy anebo dokonce se při studiích samostatně vyživovali, snáší přechod do vojenského života bez valných obtíží, ježto jsou zvyklí skromným životním podmínkám, podřízenosti a svědomitému vykonávání svých povinností. Častým úkazem však u této skupiny je ustrašenost, menší ráznost, někdy i značně snížená působivost rozkazovací.

Provozování sportu a tělovýchovy.

Po stránce tělesné připravenosti možno tuto třídu rozdělit na tři skupiny: 1) s dobrým přirozeným tělesným fondem, 2) skupinu otuženou sportem, tělovýchovou, skautingem a p. a 3) ty, kteří se tělesnou výchovou nezabývali. Je přirozené, že na tělesné zdatnosti, na zvyklí fyzické práci a na pobytu ve volné přírodě závisí i přízpůsobovací schopnost k vojenské službě po stránce tělesných výkonů a odolnosti proti nepřízni povětrnosti. Pěstování sportu a p. přispívá i k vypěstování družnosti, smyslu pro čestné zápolení a vůbec k práci ve skupinách, což jsou dobré předpoklady pro snadné splnění požadavky vojenské služby. Je však dosti častým zjevem, že příslušníci této třídy provádějí na vojně velmi neochotně úkony, které s ochotou prováděli dobrovolně při skautingu, trampingu a p.

Otázky existenční.

Důležitým činitelem je také souvislost nastoupení vojenské služby s různými následky, které brance postihly. Nepříznivě působí, jestliže brancem odchodem na vojnu ztratil místo, přerušil-li studie nebo ví, že bude vykonáváním vojenské služby nějak poškozen. Závadou, ovšem těžko odstranitelnou, je, že student, který právě vykonal zkoušky, přichází do vojenské služby v době, kdy cítí živelnou touhu, aby uplatnil výsledky svého studia. Na vojně tak učinit nemůže, i vzniká v něm nechuť k vojenské službě, zvláště nebylo-li mu vštěpováno přesvědčení o důležitosti a vznešenosti vojenské služby a odříkání s ní spojeného.

Světový názor a politické přesvědčení.

Určitá část naší studované mládeže podlehla antimilitaristické ideologii a levým politickým směrům. Tato skupina přichází pak do vojenské služby s jistými předsudky, má sklon ke kritice a zlehčování vojenských zařízení a oddává se debatám o politice a o jiných problémech současného života. Jejich názory většinou jsou nevěcné, jednostranné a často až naivně idealistické.

S potřebami vojenského života se pak velmi těžko ztotožňují. Se zadosťučiněním možno však konstatovat, že takových jevů stále ubývá.

Osobní povaha.

Vyšší inteligence utváří u některých jedinců zvláštní osobitý charakter, který, i když nejde o zlou vůli, nedovoluje jim snadné přizpůsobení vojenskému způsobu života, který vyžaduje, aby individualita jedinců ustoupila do pozadí a přizpůsobila se potřebám vojenského kolektivu. Jsou to jedinci zvláště vysoké inteligence a zejména ti, kteří zaujímalí již v občanském životě význačnější vůdčí místo a nejsou zvyklí přizpůsobovat se. Podobně i jedinci umělecky nadaní.

Prostředí.

Velmi důležitý je druh vojenského prostředí, do něhož nováček-inteligent přijde. V prostředí, které shromažďuje jedince přibližně stejné duševní úrovně, jako ve školách a kursech na výchovu důstojníků v záloze, přivykají příslušníci této třídy velmi snadno. Jsou mezi sebou družní, veselí. U některých však bylo pozorováno, že se neradi podřizují sobě navzájem.

Otázka podřizování se veliteli je u této třídy zvláště choulostivá. Náš inteligent nelibě nese, jestliže mu velí někdo (poddůstojník anebo důstojník), kdo stojí inteligencí, vzděláním a zkušenostmi níže než podřízený. Podezření z těchto vlastností je někdy i neoprávněné a záleží mnoho na osobním vystoupení velitele, aby získal pravou velitelskou autoritu nejen vnější — vynucenou, ale i vnitřní — procítěnou.

Je-li příslušník této třídy osamocen mezi nováčky nízké inteligence, zprvu velmi těžko nese toto osamocení; poměrně brzy však uvykne a stává se jim do jisté míry rádcem a důvěrníkem. Nesplyne však úplně se svým nejbližším prostředím, snaží se uplatnit na místě více odpovídajícím jeho inteligenci, a nemůže-li být přijat do důstojnické nebo poddůstojnické školy, snaží se uplatnit jako písař a p. Navazuje styky se sobě rovnými i od jiných setnin a ve světnici s ostatními nováčky dlí co možná nejméně.

Přímo odpor k vojenské službě působí, jestliže — jak se někdy od nižších velitelů, hlavně poddůstojníků, děje — příslušníci této třídy a zvláště s akademickými tituly, jsou zesměšňováni při menší obratnosti a těžším návyku určitým mechanickým výkonům.

Zvláště u této třídy třeba úzkostlivě přihlížet k tomu, aby zařazení k určitým funkcím zbraní i služeb bylo prováděno přesně se zřetelem k jejich specialisaci.

Tovární dělníci.

Značná část, snad většina továrních dělníků by měla dobré předpoklady pro snadné přivyknutí vojenské službě, ježto jsou zvyklí práci ve velkých kolektivech, jednoduchému stravování, často i společnému ubytování, tovární kázní, pravidelnému rozdělení denního zaměstnání, častému střídání pracovního místa a styku s cizími lidmi. Většina pracovních odvětví v továrnách vyžaduje i jisté zručnosti a přesných výkonů, u velké části jich však není dobré vůle k přizpůsobení. Jsou pod vlivem politické doktriny svých stran, které je vedou nebo až do poslední doby je vedly, k zaujetí odmítavého nebo při nejmenším velmi vlažného stanoviska k branným potřebám státu. Přizpůsobují se proto vojenské kázní a pořádku jen z donucení, bez hlubšího pochopení její účelnosti a nutnosti. Někdy je na některých z nich, zvláště hornících a hutníků, patrný tichý vzdor i hlasité reptání. Potřebují stálý dozor, ježto i v továrně zvykli být

pod dohledem. Vědomí, že nepracují ve vlastním podniku, přenášejí i do vojenského prostředí a vynakládají úsilí, jen pokud je právě nutně zapotřebí.

Práce na volném vzduchu většině jich je novinkou a jednotlivci z odvětví, kde pracovali v uzavřených místnostech jako tkalci, skláři a p., těžko snášejí nevlídné povětrnostní vlivy, které se často dostávají již při základním výcviku nováčka. Svádí to pak zvláště ty, kteří nemají vůle snášet tvrdší zážitky, k časté docházce k lékařské prohlídce.

Službě u jízdních zbraní přivýkají povšechně velmi těžko — ošetřování koní je velmi vzdáleno jejich navyklé práci, nemají o ně zájmu a často je i podceňují.

Skutečnost, že vlivy nezaměstnanosti přispívají k mentální asimilaci a snižují u postižených jedinců neochotné přizpůsobení, opuštění výhodného místa pak odpor k splnutí s novým prostředím ještě zvyšuje, platí zvláště důrazně u této třídy.

Vylíčená charakteristika vyniká výrazněji u dělníků z velkoměst a z velkých průmyslových středisk než z venkova, kteří často jsou i odolnější proti povětrnostním nepřízním. Zvláště ti, kteří docházejí do vzdálených továren.

Pomocní dělníci.

U této společenské třídy eminentně vyniká přizpůsobovací schopnost k tvrdším životním podmínkám, které přináší vojenský život, obtížně se však tato třída přizpůsobuje kázni a vojenské přesnosti. Většinou není u ní zlá vůle, chybí však návyk. Přes to, že asimilační pochod pomocných dělníků probíhá značně pomalu, možno říci, že pak jsou příslušníci této skupiny dobrými vojáky, kteří platně zaujímají své místo. Většinou se sice nedovedou přizpůsobit velitelským a individuálním úkolům, přizpůsobí se však dobře úlohám výkonným, díky svému zdatnému tělesnému založení, návyku prostým životním podmínkám, pobytu a práci na volném vzduchu.

IV. Závěr.

Z uvedených fakt vysvitá, že nováček příchodem do vojenského života prožívá hlubokou duševní krizi, na jejíž překonání působí činitelé, kteří jednak tkví v osobě nováčkově, jak bylo v předcházejících kapitolách naznačeno, jednak jsou to zevní faktory, jimiž působí vojenská služba na jedince. K usnadnění asimilace možno promyšleně a záměrně působit. Nemá tím být sledována snaha o změkčilou vojenskou výchovu, která by dojísta nebyla na místě, ježto vojáka nutno připravit na tvrdý život ve válce v poli, je však nezbytné upravit nováčkovi přechod do změněných životních podmínek tak, aby jejich nepříjemnostem poněkud přivýkal. I to, že první zážitky na vojně mohou působit i na pozdější vytvoření kladného nebo záporného poměru jedince k vojenskému zřízení a že na nich do značné míry závisí i postup výcviku, nabádá, aby byly hledány cesty, které by v prvním období neodstrašily brance, nezbavily jej důvěry v sebe, v účelnost vojenského zřízení, v mravní a intelektuální dokonalost jeho představitelů.

Chtěli-li bychom shrnout hlavní příčiny nespokojenosti nováčkovy v první době jeho vojenské služby, můžeme uvést, že tísnivě působí zázrak výcházky nováčků po dobu 4 neděl. Toto období působí obzvláště skličujícím účinkem na nováčky ze vzdálených míst, které nemohou navštěvovat jejich příbuzní a známí. Naopak nováček z místa po-

sádky je zase příliš rozptylován svým prostředím občanského života. Doporučovalo by se tuto dobu zákazu vycházky snížit na nutné minimum.

Udělování dovolených v době brzké po nastoupení do vojenské služby je škodlivé, ježto nováček, který se jakž takž smířil s novým prostředím, je vytržen z ukončení asimilačního procesu. Není vhodné povolit nováčkům účast při zábavních a sportovních podnicích civilních; i to je příliš rozptyluje. Soustavná péče cvičitelů o nováčky je nutná. Může jí předejít pocit stísněnosti, který se u nováčků dostavuje zvláště večer, kdy tělo i duch je unaven po celodenním zaměstnání a přístupnější podlehnoutí depresi. Je zde nebezpečí, že nováčci pak píší rodičům a známým dopisy, kde přepjatě líčí svoje útrapy, ti opět v odpovědích vyslovují politování nad krutým osudem nováčkovým, čímž jeho rozcitlivělost je stále více rozjitřována.

Nevhodně působí k asimilaci nováčků zvláště z méně kulturních krajů republiky, jestliže se jim někdo vysmívá pro jejich menší inteligenci, neznalost různých civilisačních zařízení a p., v čemž si libují někteří nováčci-velkoměšťáci a to hlavně české národnosti.

Rozumí se samo sebou, že i materiální zaopatření nováčků má rozhodující význam. Bohužel, zařízení některých starých kasáren neskýtá nováčkovi dostatečné ukojení jeho potřeb. Přílišné šetření světlem, vodou a palivem je na škodu. Vojenská zátiší nejsou zpravidla zařízení tak, aby všichni tam našli místo. Proto si voják i ve světnici chce něco přečíst, napsat, a nemá-li možnosti k tomu, obírá se trudnými myšlenkami. Strava, která by vyhovovala co možná zvyku nováčků vzhledem k jejich společenské i národnostní příslušnosti, může ovšem velmi přispět k spokojenosti nováčkově.

Zvláštní pozornosti zasluhuje řešení problému zaměstnání nováčka. Jsou dva protichůdné názory, a to 1), že nováček musí být stůj co stůj nepřetržitě zaměstnáván od budíčku do večerky, aby neměl času myslit na svoje záležitosti, 2) že nováček má právo na volné disponování časem v době mimo stanovené zaměstnání. Vhodné bude zde asi hledat střední cestu, aby nováček sice nepropadl trudným myšlenkám z nedostatku podnětů k duševní činnosti, nutno se však vystríhat přepětí nováčka, který není dosud zvyklý stálému ruchu, nepřetržitému duševnímu napětí a nemožnosti zabývat se vůbec svými osobními věcmi. Bude proto vhodné, zvláště večer, nováčka zaměstnávat spíše zábavou než dalším vyučováním. Na jedince citlivěji založené, s výše vyvinutým sklonem k individualismu působí nepříznivě společné ubytování a hlavně společné lékařské prohlídky, kde se nehledí na uchování důvěrnosti výsledků lékařského vyšetřování.

Ještě velmi mnoho jiných vlivů působí, jako na př. stíhání nováčka pro nesplnění ohlašovací povinnosti při odchodu na vojnu, které často ani sám nezavinil, nevhodné jednání některých cvičitelů, kteří mají i třeba velmi dobrou vůli, a pod.

Vlivy, které působí příznivě na asimilaci nováčků, pokud o nich nebylo již dříve pojednáno, můžeme rozdělit takto:

1. Organizace přivítání a života v kasárnách.

Příznivým dojmem působí, vidí-li nováček, že jeho příchod byl očekáván a že je o něj předem postaráno, ať už jde o přepravu jeho zavazadla z nádraží, přípravu, výzdobu a čistotu ubytovacích prostorů. Mile působí i poněkud slavnostní uvítání podle místních možností hudbou, proslovem

velitele setniny, slavnostněji provedeným prvním denním rozkazem a p. Není vhodné zahrnouti nováčky současně všemi předměty vojenské výzbroje a výstroje. Mnoho věcí je, o nichž nemají vůbec představy, k čemu slouží. Lépe vydávat po částech, jak se toho ukáže potřeba podle postupu výcviku. Důležité je, aby se součástky výstroje hodily rozměry nováčkovi a aby alespoň vycházkový stejnokroj byl úhledný a zachovalý. Krajané si váží neobyčejně toho, mohou-li obsadit lůžka vedle sebe, naopak výhodné je oddělit mužstvo 2. ročníku od nováčků, ačkoliv se osvědčuje umístit mezi nováčky několik naprosto spolehlivých starších vojinů, kteří rádi nováčkům a povzbuzují je. Nováčci mají k nim více důvěry a sdílnosti než k poddůstojníkům.

2. Organizace zaměstnání.

Volba cvičitelů pro nováčky má být provedena zvláště pečlivě. Je dobře vyloučit velmi přísné a rázné cvičitele, kteří se třeba jinak u staršího mužstva velmi dobře uplatňují. Nováčkům dávejme spíše trpělivé, mírnější cvičitele a velitele světnic, ovšem inteligentní a způsobilé zachovat si autoritu svou osobní převahou, nikoli příkrostiti a tvrdostí. Vhodné je rozříditi nováčky podle národnosti a bedlivě přihlížet k tomu, aby cvičitel převyšoval inteligencí a zkušenostmi skupinu, již byl přidělen. Program zaměstnání má být takový, aby svou pestrostí upoutával mysl, ale nepřetěžoval nováckovy síly. Účinné jsou efektní cviky, prováděné jako ukázka mužstvem 2. ročníku a vůbec cviky a ukázky, které povzbuzují nováckovu zvědavost. Cvičitel má do cvičení vložit určité veselí, pochvalou povzbuzovat ducha závodivosti a přísně se vystříhat veškerého zesměšňování, urážek a vůbec hrubostí.

Organizace zábavy.

Zvláště v prvním období je vojenské zátiší důležitým činitelem, který zpřijemňuje nováčkovi hodiny odpočinku. Čím lépe zařízené zátiší, tím lépe může plnit tento úkol. Veškeré složky činnosti vojenských zátiší, ať už jsou to kinematografická nebo divadelní představení, hudební, pěvecké, šachové, sportovní kroužky a večírky mají obzvláštní význam pro nováčky při jejich příchodu do vojenské služby, zvláště mohou-li být pořádány v mateřštině jednotlivých národností. I jinak dobře působí, jestliže nováček může vyslechnout koncert vojenské hudby nebo je-li na světnici hudebník, který dovede hrát na nějaký populární nástroj, a zpěvák časových písniček anebo jedinec způsobilý udržovat veselou náladu. Velmi dobře působí, jestliže se nováčkům, zvláště z venkova, poskytne možnost hromadně se dát fotografovat, při čemž je nutná opatrnost, ježto někteří jedinci mají sklony dát se fotografovat v ústroji a postoji, který by mohl ohrozit vážnost vojenské služby. Hromadné vycházky nováčků dobře je provádět co možná ve skupinách, nikoli v sevřeném tvaru, a do míst, kde nováček může spatřit něco zajímavého — do městských ulic, nikoli nejkratší cestou za město; to budí pocit méněcennosti, nováčkovi připadá, jako by nebyl schopným přijít mezi obecnstvo.

Výchova.

Osobní vystupování velitelů a cvičitelů má na přivyknutí vojenské službě nováčky na jisto velký vliv. Nováček zpravidla vidí ve veliteli dokonalého představitele vojenského zřízení. Záleží proto na veliteli, aby si svým jednáním udržel vážnost a aby přesvědčil jedince tendenčně informované o velitelském sboru, že byli informováni falešně. Nováček čeká od svého velitele především naprostou spravedlnost a důslednost. Jednání

vzešlé z okamžité nálady a libovůle působí nevhodně. Nováček má vidět v svém veliteli osobu, mezi níž a jím není nepřestupných překlad a k níž se může obrátit s důvěrou o radu v svých i osobních věcech.

Vojenské prostředí má být prostoupeno duchem snášlivosti mezi jednotlivými národnostmi, společenskými skupinami i náboženskými vyznáními.

Velitelovou přední povinností a to zejména velitele setniny pak je, aby sledoval stále duševní rozpoložení své jednotky i jednotlivců a vhodnými zákroky ať už řízením zaměstnání, pokyny svým podřízeným velitelům, radou a povzbuzením, kde by se toho ukázala potřeba, vytvořil zdravé vojenské prostředí. Tím přispěje k snadné asimilaci nováčků nejvydatnějším způsobem, ježto jemu jsou svěřeni, do značné míry naň odkázáni a má k tomu moc i prostředky.

Vojenství u nás a v cizině.

Npor. děl. Karel Gruncel:

Budoucí vývoj britské armády.

V anglické „The English Review“ uveřejnil známý britský vojenský spisovatel Liddell Hart velmi zajímavou studii o budoucím vývoji britské armády, která spěje k úplné motorisaci a mechanisaci.

Hlavní myšlenky studie: Pěchota musí mít v budoucnu obrněné kulomety, které by ji mohly doprovázet až do prvního sledu. Pěchota sama musí být dopravována buď na nákladních autech, aby byla rychlejší a aby byla schopna větších pochodových výkonů, anebo na obrněných vozidlech, na nichž zůstane i v boji. Z mohutného rozvoje letectva plyne poučení, že nekonečně dlouhé kolony trénů s koňským potahem nemohou dále existovat a musí být nahrazeny motorisovanými kolonami. Mechanisované jednotky budou sice hlavním cílem nepřátelského letectva, ale vytvoříme-li právě co nejvíce mechanisovaných jednotek, budou mít možnost — vzhledem k rychlosti motorů — rozptýlit se v terénu, a to je nejlepší obrana před nepřátelskými letci. Čím bude mít armáda méně mechanisovaných jednotek, tím budou pro ni nepřátelští letci nebezpečnějšími. Vlastní organizace mechanisované pěchoty nepotřebuje velkých mechanisovaných jednotek; to dokázaly i velké manévry mechanisovaných oddílů roku 1934. Bojový trén pěchoty se musí zmenšit na minimum. Dokázaly to tytéž manévry, v nichž příliš početný trén britské mechanisované brigády byl nejčastějším cílem nepřátelského bombardovacího letectva. Nejnutnější motorisovaný trén bude třeba zříditi k dopravě pohonných hmot, proviantu a střeliva na krátkou dobu a pro omezené množství. Motorisované a mechanisované jednotky se musí členit na pochodu ve dne i v noci na malé oddíly. Každé shromažďování bude zvyšovat nebezpečí hrozící od nepřátelských letců. V rychlosti a pohyblivosti bude bezpečnost motorisovaných a mechanisovaných oddílů. Co se týče válečného složení budoucích britských motorisovaných a mechanisovaných jednotek, uvažuje Liddell Hart takto:

A. Rychlé divise

budou náhradou za dnešní jezdecké divise. Organizace:

1. Průzkumné jednotky: 2 pluky obrněných aut.
2. Bojové jednotky: mechanisovaná jezdecká brigáda a brigáda tanků.
3. Podpora: 3 oddíly mechanisovaného dělostřelectva, motorisovaný pluk těžkých kulometů, motorisovaná ženijní rota.